

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ПОСЛУГИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

*Стаття присвячена розгляду сутності та аналізу основних підходів до визначення поняття «рекреаційна послуга». Досліджено особливості рекреаційної сфери бізнесу, здійснено класифікацію видів рекреаційних послуг.
Ключові слова: рекреація, рекреаційна послуга, рекреаційна діяльність.*

MUKOLYUK O. A.
Khmelnitsky National University

NATURE AND SIGNIFICANCE RECREATIONAL SERVICES IN THE DEVELOPMENT OF HOTEL AND RESTAURANT MANAGEMENT

The article is devoted to the analysis of the essence and the main approaches to the definition of "recreation" and "recreational services". The features of the recreational areas of business, the classification of types of recreational services. The influence of recreational activities on the economy of the region and the state through the use of recreational services. Established interdependence classifications recreational services of the type of economic activity recreational respective economy in which they are provided. The conclusion on the need to solve acute social and economic problems in order to create a highly national recreation industry and its integration into the world community recreational services.

Keywords: recreation, recreational service, recreational activity, national recreation industry, the global economic environment.

Постановка проблеми. В умовах переходу до ринкових відносин значних змін зазнає рекреаційний сектор національної економіки. Бурхливого розвитку набувають регіони країни, що мають реальні передумови для масштабного й інтенсивного розвитку рекреації та туризму. За своєю прибутковістю цей сектор економіки стає повністю конкурентоспроможною галуззю, свого роду катализатором економічного розвитку [1; 2]. Зростаюче значення рекреації пов'язане із погіршення природного середовища та урбанізацію. У цьому сенсі сучасні умови життєдіяльності суспільства вимагають суттєвого підвищення значення рекреаційних послуг шляхом забезпечення належних умов екологічно безпечної життєдіяльності людини при одночасному гарантуванні високих стандартів рівня якості життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день є багато праць науковців, що займаються проблемами рекреаційного розвитку. Зокрема, Биркович В.І., Кифяк В.Ф., Матеш В.А., Сафігуліна В., Стечено Д.М., Уварова Г., Харічков С.А., Цибух В.І., Цьохла С.Ю. Наукові доробки згаданих дослідників послужили дієвим підґрунтям при розробці понятійного апарату та висвітленні основних підходів до визначення поняття «рекреаційна послуга».

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є визначення проблем та перспектив розвитку рекреаційної діяльності, а також розкриття суті поняття «рекреаційна послуга».

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день у науковій спеціальній літературі є значна кількість наукових та методичних праць присвячених проблемі рекреаційної діяльності, її розвитку та становленню. У такого роду роботах відпочинок людини називається рекреацією, а її поведінка, направлена на задоволення своїх потреб у відпочинку, лікуванні, компенсації життєвої енергії, – рекреаційною діяльністю. Національна економіка держави прагне до створення та розвитку умов для відпочинку, лікування, відновлення працездатності своїх громадян. Завдяки вдалому сполученню умов для рекреації в окремих країнах склались потужні комплекси відпочинку, курортного лікування, туризму. Такі комплекси одержали назву рекреаційних [3; 5]. Рекреаційна сфера, що продукує послуги, пов'язані зі зміною місця перебування, лікуванням і відпочинку, за підрахунками спеціалістів стане двигуном національних і світової економіки в XXI столітті [6; 7]. Рекреація – поняття, близьке до туризму, але більш широке. З англ. мови «Recreation» перекладається як відпочинок, розваги. Отже, рекреація – це процес, змістом якого є відпочинок людей у період вільного від роботи часу. Окрім того, рекреаційні послуги являють собою спеціально організовані програми діяльності та обслуговування, які реалізуються на ринку послуг як самостійний продукт [4; 8].

Таким чином рекреаційна діяльність безпосередньо впливає на економіку регіону та держави через споживання рекреаційних послуг. Опосередкований вплив рекреації проявляється у стимулюванні попиту на такі види економічної діяльності, як транспорт, зв'язок, готельне і ресторанне господарство, роздрібна торгівля, харчова промисловість, фінанси і страхування. Завдяки цьому покращується економічна ситуація в регіоні та державі, створюються додаткові робочі місця на постійній та сезонній основі. Регіон та держава загалом отримують додаткові вигоди від притоку капіталу, зокрема вкладень коштів у розвиток інфраструктури регіону вітчизняними та іноземними інвесторами у результаті посилення зацікавлення з їхнього боку [2; 10].

Своєю чергою, в науковій літературі можна зустріти чимало визначень рекреаційної послуги (табл. 1).

Таблиця 1

Базові визначення рекреаційної послуги	
Автор визначення	Сутнісне значення визначення
О. Бобирева	Рекреаційна послуга – це праця, втілена в ту чи іншу споживчу вартість, яка спроможна задовольнити такі потреби населення: – у відтворенні фізичної, психічної, інтелектуальної та творчої енергії розтраченої в процесі життєдіяльності, насамперед під час праці; – в отриманні задоволення та позитивного життєвого досвіду; – у розвитку та вдосконаленні фізичних, творчих та інтелектуальних здібностей; – у забезпеченні підтримки здоров'я та профілактики захворювань. Рекреаційна послуга є кінцевим результатом діяльності у сфері задоволення рекреаційних потреб населення, має основні характеристики, властиві будь-якій послугі: неосяжність, не збереженість, невіддільність від об'єкта і джерела, мінливість якості. Економічний ефект від надання рекреаційних послуг виражається в прибутку рекреаційних підприємств, підвищенні продуктивності праці, зростанні сукупного ВВП і нематеріального капіталу нації
Н. Мандюк	Під визначенням рекреаційної послуги потрібно розуміти будь-яку діяльність чи вигоду, яку надають клієнтам на спеціалізованих територіях поза місцем його постійного проживання, й у вільний від роботи час, щоб відновити його фізичні та психологічні сили, задовольнити спортивні, оздоровчі, пізнавальні інтереси тощо
Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фону України затвердженого Наказом Мінприроди України № 330 від 22.06.2009 р.	– рекреаційною послугою є послуга зі споживчими властивостями і собівартістю, що надається з метою задоволення потреб рекреантів; – рекреаційні послуги є продуктом рекреаційної діяльності, яка представлена як діяльність, спрямована на відновлення розумових, духовних і фізичних сил людини шляхом загальнооздоровчого і культурно-пізнавального відпочинку, туризму, санаторно-курортного лікування, любительського та спортивного рибальства, полювання тощо
М. Покоłodна	Рекреаційна послуга – це система заходів, пов'язаних із використанням вільного часу для оздоровчої, культурно-пізнавальної діяльності людей на спеціалізованих територіях, і характеризується, у порівнянні з іншими видами діяльності, зміною, розмаїтістю, незвичністю поведінки людей і самоцінністю процесу
В. Новикова	Рекреаційні послуги – послуги, що забезпечують та відновлюють здоров'я, задовольняють культурні, інтелектуальні потреби, підтримують духовний і фізичний розвиток особи, нормальну життєдіяльність споживача

Проаналізувавши загальні ознаки послуги, сутність рекреаційних послуг населенню та функціональні ознаки рекреаційної діяльності, що їх задовольняють, у роботах деяких науковців можна зустріти визначення рекреаційної послуги як матеріалізованої природно-кліматичними і соціально-економічними умовами послуги, яку отримує рекреант та яка сприяє відновленню і розвитку фізичних, психічних, духовних і інтелектуальних сил людини поза місцем її постійного проживання, й у вільний від роботи час [4; 7; 8].

Враховуючи існуючі у наукових колах напрацювання з даної проблематики, доцільним є відображення класифікаційних ознак рекреаційних послуг. Питання класифікації рекреаційних послуг залежить від того виду рекреаційної господарської діяльності відповідної галузі економіки, в яких вони надаються. Оскільки цей процес є поки що недостатньо розробленим, деякі науковці пропонують поділ послуг рекреаційної дії представити за ознаками, наведеними у табл. 2.

Таким чином, особливості ринку рекреаційних послуг пов'язані з специфікою самих рекреаційних послуг:

- неможливість зберігання і нагромадження,
- сезонність надання і споживання рекреаційних послуг,
- диференціація якості наданих рекреаційних послуг,
- наперед визначений характер попиту на рекреаційні послуги.

Відповідно все це створює нерівномірність між попитом та пропозицією рекреаційних послуг, що призводить до складних прогнозування як попиту на рекреаційні послуги, так і їх пропозиції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Перспективи розвитку рекреаційних послуг зумовлюються дією широкого спектра природних, історико-культурних, соціальних, економічних та політичних факторів, які мають чітко виражену регіональну специфіку. Крім цього, особливості сучасної ситуації полягають у тому, що формування високорозвиненої національної індустрії рекреації та її

інтеграція в світовий простір рекреаційних послуг пов'язані з необхідністю розв'язання гострих соціально-економічних проблем.

Таблиця 2

Класифікація рекреаційних послуг

Ознаки класифікації послуг	Види послуг
Залежно від видів діяльності рекреантів і часового обмеження на їх здійснення	Туристські послуги Екскурсійні послуги Культурно-дозвільні послуги Послуги курортно-профілактичного лікування та оздоровлення
За функціональним призначенням	Курортно-лікувальні та профілактично-оздоровчі послуги Культурно-пізнавальні та культурно-розважальні послуги Культурно-освітні та розвиваючі послуги Спортивно-оздоровчі послуги Послуги організації професійно-ділової рекреації Послуги організації любительського мисливства, рибальства Послуги організації сільського (зеленого) туризму Розважальні послуги
За загальними ознаками	Лікувально-профілактичні Спортивно-оздоровчі Пізнавально-культурні Торгівельно-побутові
Залежно від задіяння у рекреаційній та інших сферах господарства	Цільові послуги Нецільові послуги
За фінансовими витратами	Платні послуги Безкоштовні послуги Послуги з повною оплатою Послуги з частковою оплатою

Отже, подальший розвиток рекреаційного комплексу та рекреаційної сфери бізнесу вимагає раціонального використання та територіального поєднання природних умов, ресурсів та історичних, архітектурних пам'яток краю. У цьому напрямку планується продовжити дослідження з метою виявлення чинників, що впливають на рекреаційний комплекс у якості надання рекреаційної послуги.

Література

1. Біла С.О. Стратегічні пріоритети розвитку туристичних послуг в Україні та перспективи підвищення їх конкурентоспроможності на світовому ринку / С. О. Біла // Стратегія розвитку України. – 2016. – № 1. – С. 17–23.
2. Бобирева О. В. Економічна природа та сутність рекреаційної діяльності / О. В. Бобирева // Культура народів Причорномор'я. – 2004. – № 55. – Т. 3. – С. 75–78.
3. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг : навч. посібник / В. В. Величко ; Харк. нац. Ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х. : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 202 с.
4. Гуменюк В.В. Економічні передумови становлення ринку санаторно-курортних послуг в Україні / В.В. Гуменюк // Схід. – 2014. – № 3(129). – С. 113–117.
5. Жученко В. Розвиток туристсько-рекреаційної діяльності на Україні: передумови та перспективи / В. Жученко // Регіональні перспективи. – 2001. – № 1 (14). – С. 34–38.
6. Кислий В.М. Аналіз передумов формування ринку рекреаційних послуг в Україні / В.М. Кислий, Г.М. Шевченко // Механізм регулювання економіки. – 2007. – № 2. – С. 27–36.
7. Левцов С. В. Поняття рекреаційної послуги як продукту рекреаційної діяльності / С. В. Левцов // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип. 37. – С. 443–450.
8. Новикова В. І. Територіальна організація рекреаційної діяльності у контексті збалансованого розвитку регіону (на прикладі Черкаської області) : дис. ... канд. геогр.наук : 11.00.02 / В. І. Новикова. – К., 2008. – 294 с.
9. Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фону України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства екології та природних ресурсів України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
10. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т. І. Ткаченко. – К. : Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2009. – 463 с.

Надійшла 10.03.2017; рецензент: д. е. н. Йохна М. А.